

A felület É-i irányú bővítése során csupán vízelvezető árkokat és néhány tárolóvermet találtunk. Az épületek hiányából arra lehet következtetni, hogy a szelvény É-i, legmélyebben fekvő területén lehetett a település É-i határa.

A lelőhely Ny-i végének gépi humuszosítása november 3-án, a humuszosításra kijelölt terület fémdetektoros átvizsgálásával kezdődött. A gépi munkálatokkal párhuzamosan november 15-én megkezdtük az észlelt 8 régészeti objektum kibontását. A kevés, de jól keltezhető Árpád-kori leletanyagot szolgáltató objektumok a felszínen szórványosan, a bővítés Ny-i végénél húzódó homokdomb lejtőjén helyezkedtek el. Az egyetlen feltárt sekély vízelvezető árok rövid szakaszon megfogható részlete a dombról futott le a domb aljánál húzódó mélyedés irányába.

A leletanyag az elsődleges feldolgozást követően a Magyar Nemzeti Múzeumban kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Fodor Péter, Kondé Zsófia régészhallgatók, Bacskai István fémkeresős szakember. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

VÁCZI GÁBOR

225. Káloz határa

(Fejér megye) Ó, Á

Káloz község területén a településrendezési tervhez kapcsolódó örökségvédelmi hatástanulmány régészeti részéhez végeztünk terepbejárást 2010 tavaszán, amelynek során két új lelőhelyet dokumentáltunk.

Laposi-dűlő II. (KÖH 73183): A köves úttól kb. 20 m-re kezdődött. ÉNy-DK-i irányú lehetett – követve a vonulatok irányát. Kiterjedése ÉNy-DK irányban 220 m, DNy-ÉK irányban 300 m. A felszíni leletek őskori és Árpád-kori telepmaradványokra utalnak. Legintenzívebb része a DK-i csücsök, a D-i része átlagos sűrűségű, az É-i gyér. Északnyugaton a sűrű napraforgóföld miatt a lelőhely folytatását nem lehetett követni. A Ny-i határt jelöltük, D-en a gabona miatt ez nem volt lehetséges. Valószínűleg ebben az irányban is van folytatása az említett vonulatokon. Keleten a műút előtt zártuk le a lelőhelyet.

Lómező (KÖH 73185): A belterülettől közvetlenül D-re lévő határrész É-i felében, egy nagy kiterjedésű lapos fennsíkon figyeltük meg a kb. Ny-K-i irányban elnyúló, nagyjából 500 m hosszú és 250 m széles lelőhelyet. A felszíni leletek (Árpád-kori kerámiatöredékek) alacsony intenzitással jelentkeztek, főleg a lelőhely K-i felében. A lelőhely É-i határát sikerült lehatároltuk. DK-en a repcén túl lévő keskeny kukoricásban folytatódik a lelőhely a felszíni leletek alapján. Keleten csaknem a műútig érhetett, Ny-i határa a fejlesztési területen kívül húzódik, de a gabona miatt nem volt lehatárolható, ugyanez vonatkozik a lelőhely D-i határa is.

SOMOGYI KRISZTINA

226. Kántorjánosi, Homoki-dűlő Ny-i pereme (KÖH 70765)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U, R, B, Sza, Á

A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat 2010. május 12. és szeptember 24. között elvégezte a megelőző feltárást az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszára eső, M3-52+52d jelű régészeti lelőhelyen, 44 822 m²-en. A kutatott területen 322 objektumot tártunk fel.

1993-ban és 2005-ben Istvánovits Eszter (JAM) végzett terepbejárást, akkor két lelőhelyet regisztrált, amelyről most kiderült, hogy összeérnek, ill. egy lelőhelyet alkotnak.

A nyugatabbra fekvő lelőhelyen (M3-52) a terepi munkák május közepétől szeptember végéig tartottak. A feltárt nyomvonalszéles terület egyik jellemző pontja a környék legmagasabb dombja, a másik jellemző pontja pedig a környék legmélyebben fekvő lapálya, amely egy természetvédelmi területként (ún. fűzláp) nyilvántartott mocsárban folytatódott É felé. A dombtető kivételével régészeti jelenségekkel nagyjából egyenletesen borított lelőhelyen 255 objektumot találtunk, közülük viszonylag kevés szuperpozícióban állt.

A lelőhely *neolitikus* leletanyaga szabálytalan alakú nagyméretű gödrökből és házhoz tartozó faoszlopok, cölöpök helyeiből, valamint egy hosszabb íves árokból került elő. A cölöphelyekben helyenként szenesedett famaradványok voltak. Az esztári és bükki kultúrákhoz tartozó leletanyag főleg kerámiából és állatcsontokból állt, de néhány kőbaltát, ill. pattintott kőeszközt is találtunk.

A *rézkori* leletanyag általában a bolerázi kultúra korszakában használt közepes méretű kerek, hengeres vagy méhkas alakú, közepesen mély gödrökből és kutakból került elő. Az altalaj humusz alatti szintjétől számítva 4–6,5 m mélységű kutak alján a kerámia mellett emberi és állati csontok feküdtek. Kettőben, felismerhető rendszer nélkül, bedobált 4 koponya és két váz, a következőben egy felkartöredék és kulcscsont hevert. A harmadik emberi maradványt tartalmazó kútban egy teljes női váz feküdt, közel a mai vízszint mélységében, iszaptól körbefolyva. Ugyaninnen famaradványt emeltünk ki. A rézkori objektumok közül egy gödör tartalmazott a bodrogkeresztúri kultúrára jellemző kerámiatörmelék. A csontok és a kerámia mellett viszonylag nagy mennyiségű törmelékes patics került elő a korszakra jellemző gödrökből, több nagyobb darabon a vesszőszerkezetes épületek vázainak lenyomata is megfigyelhető.

A kisszámú objektumból – főleg tárológödrökből – előkerült *kora bronzkori* leletanyag a Makó–Nyírség-kultúrába sorolható. A töredékes kerámia- és csontanyag nagy- és közepes méretű amorf gödrökben feküdt. Az egyik, az altalaj szintjén szenes réteget tartalmazó gödörben kisméretű bronztört találtunk. Kerámia leletanyaga alapján szintén bronzkori gödörben homokkő pogácsa-öntőforma két egymáshoz pontosan illeszkedő darabját találtuk. A kora bronzkorba tartozott egy 8 kisméretű cölöphelyből álló oszlopszerkezetes épület

is, amelynek leletanyaga egyetlen bronzkori kerámia-töredék volt.

Biztosan a *római császárkorba* tartozik egy, két középső oszloppal alátámasztott tetejű szarmata ház alapja. A szarmata objektumok (tárolóvermek és külső kemencék) az egész területen megtalálhatók voltak, de főleg annak alacsonyán fekvő részein koncentráálódtak. Valószínűleg ebbe a korszakba tartozik egy páros kutyasír, amelyben a két állatot oldalukra É-D, ill. D-É irányban helyezték egymásra. Az alul fekvő kutya váza nagyrészt szenesedett volt. A dombtetőn két kirabolt szarmata sírt találtunk, a csonttöredékek mellett egyikben 40 cm hosszú vaslándzsa feküdt, hegytel D-nek fordítva, ugyanebben a sírban néhány bronzlemeztöredék is volt.

Négy 8–9. századi, félig földbe mélyített kőkemenccs házat sikerült megfigyelni. A házak egymáshoz irányítottak, közel É-D-i tájolásúak voltak. A kővel kirakott, ovális alakú kemencék az É-i házfal mellett, ill. az ÉK-i sarokban helyezkedtek el. A kemencék részben szétbontott állapotban kerültek elő, omladékuk a házakban szétterült, az egyik ház betöltésében különösen sok állatsont és kerámia társaságában. A kerámia kizárólag kézzel formált, többnyire díszítetlen fazekakból áll.

A *középkor* kevés kerámiával, két keskeny árokkal, az *újkor* két keskeny árokkal és belőlük néhány apró mázas töredékekkel jelentkezett.

Az 52.d lelőhelyrész horizontálisan metszett egy középső neolit és egy szarmata teleprész, ezek területileg elkülönültek, szuperpozíció ritkán fordult elő. A *neolitikum* időszakára cölöphelyek, nagyméretű, szabálytalan gödrök, kutak keltezhetőek, valamint a telepen elszórtan elhelyezkedő hat sír. A gazdag leletanyagban megtalálhatók a csőtálpas edények, festett geometrikus díszítésű, egy- és kétosztatú, ill. átfúrt bütyökdiszes kerámia töredékei. Szép számban kerültek elő magkövek, obszidián- és teveli kovaeszközök, retusált pengék. A főként zsugorított temetkezések mellékletei között unikálisnak számít egy megkövesedett fából készült hegyezett végű eszköz.

A *szarmata telepen* hengeres és méhkas alakú gödrök, munkagödörrel ellátott kemencebokrok és földfelszíni tűzhelyek jelentkeztek, épületeket és árkokat kis számban tártunk fel. Gyakoriak voltak a korszakban általános szürke megvastagodó peremű gömbös testű tálak, ívesen kihajló peremű hombárok.

A leletanyag az elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Masek Zsófia, Varga Zsuzsa régészek. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

SZABÓ ÁDÁM – SZENTHE GERGELY

227. Kántorjánosi, Prókátor-tagtól É-ra (KÖH 51414)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő

A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat 2010. szeptember 3. és november 19. között elvégezte az M3-200 jelű régészeti lelőhely (0156/5 hrsz.) próbafeltárását.

A kutatást az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszának építése tette szükségessé. A feltárt terület 3302 m² volt.

A lelőhely Kántorjánositól ÉNy-i irányban helyezkedik el, a Prókátor-tagtól É-ra lévő Ny-K-i irányú homokdombon, É-ról egy fasor és egy dűlőút határolja. A lelőhelyen a Nyíregyházi Jósza András Múzeum munkatársai végeztek terepbejárást 2005-ben, amelynek alapján szórványos őskori (bronzkori) településrészlet előkerülésére lehetett számítani.

Kutatásunk a lelőhely kisebb, ÉNy-i részét érintette. Összesen 16 Ny-K-i irányú, 25 m hosszú, 2,5 m széles kutatóárkot húztunk. Közülük 7 volt régészetileg érintett, ám bontás során csak 2 – egy gödör és egy árok – bizonyult őskori régészeti jelenségnek.

Lehetséges, hogy az itt előkerült csekély számú régészeti jelenség az innen É-ra elhelyezkedő igen intenzív őskori lelőhelyhez (M3-32) tartozott.

A leletanyag a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat nyíregyházi irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Bernáth László, Kovács Zoltán, Reszler József Péter technikusok A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

LUKÁCS JÓZSEF – BEREZ BARBARA

228. Kátoly határa

(Baranya megye) Ő, I

2010. augusztusban elvégeztük a Horvát Tranzit gázvezeték-fektetés által érintett lelőhelyeken a földmunkák régészeti megfigyelését.

Gornyepolje (HT-171, KÖH 74701): A nyomvonal 156+950 és 157+020 km-szelvényei között a 298 m²-nyi nyesett területből 221 m² volt régészetileg pozitív. Öt régészeti objektumot azonosítottunk, ebből 4 gödör, 1 cölöplyuk volt. Belőlük régészetileg értékelhető leletanyag nem került elő, ezért a lelőhely datálása egyelőre nem lehetséges. Az objektumok jellege alapján előfordulhat, hogy a terület a HT-170 lelőhelyhez tartozik.

Liestye (HT-170, KÖH 74699): A nyomvonal 156+730 és 156+820 km-szelvényei között 436 m²-nyi nyesett területből 178 m² volt régészetileg pozitív. A nyesést követően 4 régészeti jelenséget tudtunk azonosítani, ezek közül 1 cölöplyuk volt, a többi gödör. Leletanyaguk szegényes, őskori jellegű, ez alapján esetleg összefügghet a HT-171 lelőhellyel.

Munkatársak: Orbán Gábor, Bósz Attila, Simó Attila, Birkás Péter, Zsubori István.

LIGNER JÁCINT

229. Kecskemét határa

(Bács-Kiskun megye) Ő, Sza, A, Á, Kk, Kú

A Nabucco gázvezeték Csongrád és Bács-Kiskun megyét érintő nyomvonalszakaszára készitendő örökségvédelmi hatástanulmányhoz kapcsolódó terepbejárásokat